

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання Вченої ради
історичного факультету
від 21.12.2022 № 4

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

з історії України та археології

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

освітньо-професійна програма «Історія»

спеціальність «032 Історія та археологія»

Історичний факультет

м. Київ, 2022 рік

Програма підсумкової атестації

для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Історія».

Розробники: В.М. Романцов, професор кафедри історії та археології,
доктор історичних наук
В.М. Коробка, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
В.О. Забавін, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
С.В. Новікова, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри історії та археології,

Протокол від «20» грудня 2022 року № 7

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою комплексного атестаційного екзамену являється оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики.

До основних *завдань* комплексного атестаційного екзамену відноситься перевірка:

- набутих здобувачем вищої освіти компетенцій (загальних та спеціальних);
- рівня володіння сучасним історичним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язання складних задач та практичних проблем;
- рівня володіння методологією та інструментарієм проведення історичного дослідження.

Підсумкова атестація є формою виявлення ступеню підготовленості випускників, які здобувають базову вищу освіту, до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Під час випробувань оцінюється рівень досягнення визначених результатів навчання та їх відповідність кваліфікації «Бакалавр історії та археології» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності	1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського(вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активно-відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою. 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел. 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. 9. Здатність бути критичним і самокритичним. Здатність працювати в команді.
Спеціальні компетентності	1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності. 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах. 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння

	можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією. 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи. 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.). 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних. 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико- культурної спадщини. 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища. 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень. 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією. 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність. 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.
Програмні результати навчання	1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему. 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності. 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел. 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі. 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами. 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії. 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

	8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки. 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України. 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності. 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов. 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот. 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей. 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

МОДУЛЬ І

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДОБИ АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Тема 1. Давня та середньовічна історія України

Українські землі в стародавні часи. Заселення території України первісними людьми. Еволюція господарства та суспільного розвитку доби кам'яного віку. Трипільська культура.

Найдавніші державні утворення на території України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Грецька колонізація та античні міста-держави. у Північному Причорномор'ї.

Тема 2. Середньовічна історія України

Анти. Східнослов'янські племена та племінні союзи у VI - IX ст. Заснування Києва. Київська Русь. Походження термінів «Русь», «Руська земля». Князь Олег. Утворення Київської держави. Русь за часів Ігоря, Ольги, Святослава. Розширення кордонів. Війни з кочівниками та Візантією. Проникнення Християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Володимир Великий та Ярослав Мудрий. «Руська правда».

Роздробленість Русі. Південно-західні руські князівства (XII - перша половина XIV ст.). Володимир Мономах і його боротьба за єдність Русі. Перша згадка терміну «Україна». Місце Київської Русі в історії України.

Галицько-Волинське князівство. Татаро-монгольська навала. Панування Золотої Орди. Галицько-Волинська держава у II половині XVIII - I половині XIV ст.

Україна під владою Литви і Польщі. Велике князівство Литовське. Включення до його складу земель України. Кревська унія. Вітовт. Ліквідація удільних князівств. Литовські статuti.

МОДУЛЬ ІІ

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В НОВИЙ ЧАС

Тема 3. Виникнення українського козацтва, його місце в історії України

Виникнення козацтва, його господарська та військова діяльність. Заснування Запорозької Січі. Виникнення реєстрового козацтва. Люблінська унія та утворення Речі Посполитої. Берестейська церковна унія. Православні братства.

Перші козацькі повстання. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Відновлення ієрархії Української православної церкви. «Статті для заспокоєння руського народу». Повстання 20-30-х рр. XVII ст. «Ординація Війська Запорозького реєстрового».

Тема 4. Національно-визвольна війна українського народу

Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок війни. Битви на Жовтих водах, під Корсунем та під Пилявцями. Зборівський договір. Становлення козацької держави. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір.

Зовнішньополітична діяльність гетьманського уряду Війська Запорозького. Переяславсько-московський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії. Військово-політична діяльність гетьмана Б. Хмельницького у 1654-1657 рр. Завершення Визвольної війни та її наслідки. Гетьман І. Виговський і Гадяцький договір.

Тема 5. Козацька держава II пол. XVII-XVIII ст.

Доба Руїни. Розкол України. Андрусівське перемир'я 1667 р. Життя і діяльність Гетьмана П. Дорошенка. Життя і діяльність кошового отамана І. Сірка. «Вічний мир» 1686 р.

Гетьман І. Мазепа в історії України. Участь Війська Запорозького у Північній війні 1700-1721 рр. Визвольна акція гетьмана. Конституція гетьмана П. Орлика.

Утворення Малоросійської колегії. Відновлення гетьманського уряду. Гетьман Данило

Апостол. Останній гетьман Війська Запорозького Кирило Розумовський. Ліквідація Гетьманщини та її історичне значення. Нова Запорозька Січ. Ліквідація Запорозької Січі та її історичне значення. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою України. Перетворення її у провінцію Російської імперії. Закріпачення селян. Гайдамацький рух на Правобережжі.

Поділи Речі Посполитої. Уся Наддніпрянська Україна у складі Російської імперії. Анексія Криму Росією. Заселення Південної України. Виникнення чорноморських портів та міст.

Тема 6. Україна в імперську добу

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині ХІХ ст. Імперська інтеграція українських земель. Початок українського національного відродження. «Енеїда» І. Котляревського.

«Харківські романтики». П. Гулак-Артемівський. Г. Квітка-Основ'яненко.

Дії українського національного руху в Галичині. «Руська трійця». Західноукраїнські землі в революції 1848-1849 рр. Головна руська рада. Лук'ян Кобилиця.

Кирило-Мефодіївське товариство. Програмні твори кирило-мефодіївців. Репресії царизму проти членів товариства (в тому числі Т.Г. Шевченка).

Українські землі у складі Російської імперії у другій половині ХІХ ст. Криза кріпосницької системи Маніфест 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Великі реформи 60-70-х років ХІХ ст.

Промисловий переворот. Залізничне будівництво. Розвиток важкої промисловості у Донбасі і Придніпров'ї. Посилення впливу буржуазії. Поглиблення соціального розшарування села. Переслідування української мови. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Т.Г. Шевченко. В.Б. Антонович. Активізація національного руху. Українські громади. «Братство Тарасівців». Народники. Марксистські гуртки.

Західноукраїнські землі у другій половині ХІХ ст. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. Москвофіли і народовці. Виникнення Української соціал-демократичної і Української національно-демократичної партій.

Початок переселення українців на Американській континент. Перші українські колонії в США і Канаді.

Тема 7. Україна на початку ХХ ст.

Україна на початку ХХ ст. Ліберальна опозиція царизму. Українські і загальноросійські партії в Україні. Демократична революція 1905-1907 р. Робітничі страйки в Україні після «кривавої неділі». Повстання на броненосці

«Потьомкін» та інші збройні виступи. Виникнення рад робітничих депутатів. Державна дума. Піднесення українського національного руху. Столипінська політика в Україні. Столипінська аграрна реформа. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу. Товариство українських поступовців.

МОДУЛЬ ІІІ

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Тема 8. Україна в роки першої Світової війни

Перша світова війна. Національно-визвольний рух в умовах війни.

«Спілка визволення України». Українські січові стрільці. Антиукраїнська політика російської окупаційної влади у новоствореному Галицько-Буковинському губернаторстві. Антивоєнний рух.

Тема 9. Українська революція 1917-1921 рр.

Лютнева революція 1917 р. Початок Української національно-демократичної

революції. Утворення Центральної ради, її політична програма. Курс на автономію України. Боротьба за відродження української державності. М.С. Грушевській та В.В. Винниченко. Утворення радробітничих, селянських та солдатських депутатів. Всеукраїнський національний конгрес 7-8 квітня 1917 р. Центральна рада та Тимчасовий уряд. I Універсал. Генеральний секретаріат. II Універсал.

Жовтневий переворот у Петрограді. Боротьба за владу в Україні. III Універсал. Створення Української Народної Республіки. IV Універсал, проголошення самостійності УНР. Брестський мир. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Прийняття конституції УНР.

Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня, зовнішня та національно-культурна політика.

Повстанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії та відновлення УНР. С. Петлюра. Інтервенція Антанти та її провал.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Злука УНР та ЗУНР 22 січня 1919.

Селянський повстанський рух. Н. Махно, М. Григор'єв, Д. Терпіло (Зелений). Війська А. Денікіна в Україні, та їх відхід. Відродження УСРР у кінці 1919 р. Радянсько-польська війна.

Тема 10. Україна в міжвоєнний період

Україна у 20-30 рр. XX ст. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і фактична автономізація республік. РКП(б) і КП(б)У. Українізація.

Перемога І.В. Сталіна у боротьбі за владу. «Криза непу». «Ножиці цін». Згортання непу. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр. Тотальна колективізація. «Ліквідація куркульства як класу». Завершення колективізації 1931-1932 рр. Голодомор 1932-1933 рр. Культ особи І.В. Сталіна. Згортання українізації. «Розстріляне відродження». Індустріалізація. Стаханівській рух. Перші п'ятирічки та їх результати.

Українське питання в політиці Польщі, Румунії, Чехословаччини.

Організація українських націоналістів.

Тема 11. Україна у роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)

Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної території західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація.

Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні катастрофи 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Наступ німецьких військ на півдні у 1942 р.

Окупаційний режим. Розгортання радянського та націоналістичного партизанського руху проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля та радянських партизанів. Українська повстанська армія.

Початок визволення України. Битва за Дніпро. Бої на захід від Дніпра.

Спроба УПА воювати на два фронти. Завершення боїв за Україну.

МОДУЛЬ IV

Тема 12. Україна після II Світової війни

Втрати України в роки війни. Включення України у світову політику, як одного з фундаторів та членів ООН. Завершення збирання основних українських етнічних земель.

Радянізація західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Ліквідація української греко-

католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1945–1946 рр. Операція «Висла».

Нова хвиля репресій. Ліквідація греко-католицької церкви.

Насильницька колективізація і голод 1946-1947 рр. Діяльність ОУН-УПА.

Тема 13. Україна в роки Хрущовської відлиги

300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР.

Хрущовська відлига. Спроби лібералізації політичного режиму. XX та XXII з'їзди КПРС. Критика культу особи. Початок реабілітації жертв сталінізму. Реформи Микити Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Спроба подолання кризи сільському господарстві.

Поява дисидентів в Україні. Зародження руху «шістдесятників», їх ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників.

Тема 14. Поглиблення кризи тоталітарного комуністичногорежиму в Україні (1964-1980 рр.)

Обмеження прав України. В.В. Щербицький як провідник русифікаторської політики. Посилення реакції у духовному житті. Дисидентський рух і дії КДБ. Правозахисний рух. Посилення національно- визвольного руху в 70-х - 80-х роках, його учасники, репресії щодо них. Виникнення Української Гельсінської спілки та її діяльність.

Спроба запровадження господарської реформи 1965 - 1967 рр. Екстенсивний шлях розвитку народного господарства. Наростання труднощів і недоліків у сільському господарстві. Проблеми соціальної сфери. Залишковий принцип надання для неї ресурсів. Загострення екологічних проблем.

Реформи М.С. Горбачова. Відновлення критики сталінізму. Українське суспільство в умовах проголошення курсу перебудови. Кризові явища в суспільстві.

Зростання політичної активності народу. Національне пробудження. Народний рух України як опозиційна для КПРС сила. Діяльність Верховної Ради України 1990 р. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України». Курс національно-демократичних сил на утворення самостійної держави.

Тема 15. Проголошення та розбудова незалежної української держави

Спроба серпневого (1991) перевороту у Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні

національних традицій, розширенні сфери вжитку української мови. Пробудження релігійного життя.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Л.М. Кравчук – Президент України. Денонсація договору 1922 р. про утворення СРСР. Створення Співдружності незалежних держав. Затвердження державної сім волики України.

Україна в перші роки незалежності. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Зміцнення державних кордонів. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. Формування багатопартійності в Україні. Економічний спад у 1991 – 1994 рр. Загострення демографічної проблеми. Приватизація. Поглиблення соціально-економічної кризи в другій половині 90- х років.

Прийняття Верховною Радою нормативних актів для реформування економіки, переходу до ринкових відносин, приватизації. Міжнародні відносини і їх правове регулювання. Кримська автономія.

Обрання президентом Л.Д. Кучми. Прийняття Конституції України.

Зміни до Конституції 2004 р.

Концепція зовнішньої політики України у перші роки незалежності. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, формування представництв у міжнародних організаціях, входження у світове співтовариство. Набуття Україною

без'ядерного статусу Зовнішньо політичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва, припинення воєнних конфліктів. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи. Україна в складі Співдружності незалежних держав. Вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ).

Президентські вибори 2004 р. Помаранчева революція. Парламентські вибори 2006 р. Зростання ролі засобів масової інформації в поглибленні демократизації і гласності. Зміна політичної атмосфери в країні.

Прагнення до євроатлантичної інтеграції. Президентські вибори 2010 р. Поглиблення політичної кризи правлячого режиму В. Януковича. Євромайдан. Революція Гідності.

Президентські вибори 2014 та 2019 рр. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (2014 р.). Сучасний стан і проблеми української економіки. Етносоціальні процеси та рівень життя населення України. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної Української держави. Захист суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російської агресії (2014 – 2019 рр.).

Підсумки історичного шляху українського народу і найголовніші уроки історії його змагань за свободу, незалежність, соборність і державність).

**2. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН
«ІСТОРІЇ УКРАЇНИ» ТА «АРХЕОЛОГІЯ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

1. Археологічна періодизація в Україні.
2. Основні типи археологічних пам'яток.
3. Характеристика основних етапів палеоліту в Україні.
4. Загальна характеристика мезоліту.
5. Загальна характеристика неоліту.
6. Загальна характеристика енеоліту України.
7. Пам'ятки трипільської культури на території України.
8. Загальна характеристика бронзового віку України.
9. Загальна характеристика раннього залізного віку України.
10. Проблема походження східних слов'ян за археологічними даними.
11. Утворення держави Київська Русь. Характеристика Київської держави.
12. Хрещення Русі. Володимир Святий: історичний портрет.
13. Галицько-Волинська держава у XIII – першій половині XIV ст. Данило Галицький: історичний портрет.
14. Землі Русі-України під владою Великого князівства Литовського та Королівства Польського (середина XIV – 60-і рр. XVI ст.).
15. Становлення українського козацтва (XV-XVI ст.). Проблема заснування Запорозької Січі.
16. Люблінська та Берестейська унії в історії України.
17. Козацькі війни та повстання наприкінці XVI – у першій третині XVII ст.
18. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.: причини, етапи та наслідки.
19. Українсько-російський договір 1654 р., його історико-правова оцінка.
20. Б. Хмельницький – засновник Української козацької держави.
21. Руїна Гетьманщини: сутність та періодизація.
22. Постать гетьмана І. Мазепи в українській історії.
23. Гетьман П. Орлик. Конституція прав і вольностей Війська Запорозького.
24. Ліквідація Гетьманщини, історичне значення козацької держави.
25. Нова Січ. Ліквідація Запорозької Січі. Роль козацтва в історії України.
26. Переселення християн з Криму до Приазов'я та надання Маріуполю статусу міста.
27. Т. Шевченко – видатний діяч українського національного відродження. Поезія та живопис великого Кобзаря.
28. Кирило-Мефодіївське товариство в українському національному русі. М. Костомаров і українське національне відродження.
29. Селянська реформа в українських землях у 60-х рр. XIX ст.
30. Великі реформи 60-70-х рр. XIX ст. в українських землях.
31. Процеси суспільної модернізації та економічний розвиток українських земель у другій половині XIX – на початку XX ст.
32. Громади і українське національне відродження у другій половині XIX ст. В. Антонович та М. Драгоманов.
33. М. Грушевський – видатний український вчений, громадсько-політичний та державний діяч.
34. Західноукраїнські землі під владою Австро-Угорської монархії у другій половині XIX – на початку XX ст. Народовці та москвофіли. Просвіти.
35. Діяльність Української Центральної Ради (березень – квітень 1918 р.).

- УніверсалиУЦР. Українська Народна Республіка.
36. Українська держава гетьмана П. Скоропадського.
  37. Селянський повстанський рух в Україні у 1917-1921 рр. Н. Махно.
  38. Українська Народна Республіка періоду Директорії. С. Петлюра.
  39. Західноукраїнська Народна Республіка.
  40. Відмова від політики військового комунізму. Запровадження в Україні нової економічної політики. Голодомор 1921-1923 рр.
  41. Місце і роль України в складі СРСР (1922-1939 рр.).
  42. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період.
  43. Організація українських націоналістів у 1929-1940 рр.
  44. Сталінський тоталітарний режим в Україні (кінець 20-х – 30-і рр. ХХ ст.).
  45. Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок Другої світової війни та історична доля України.
  46. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Оборонні бої РСЧА на території України учервні 1941 – липні 1942 рр.
  47. Радянський партизанський рух в Україні в 1941-1944 рр.
  48. Політична діяльність ОУН (Б) та ОУН (М) в 1943-1945 рр.
  49. Боротьба УПА в Україні в роки Другої світової війни.
  50. Наступальні операції РСЧА. Визволення території України від окупантів у 1943-1944рр. Місце України у розгромі нацистської Німеччини та її союзників.
  51. 75-а річниця перемоги над нацистською Німеччиною у Другій світовій війні. Наслідки Другої світової війни для України.
  52. Західні області УРСР в повоєнний період (1945-1953 рр.).
  53. Україна в період Хрущовської «відлиги».
  54. Поглиблення кризи комуністичного режиму в Україні (1964-1990 рр.).
  55. Дисидентський рух в Україні в 60-80-і рр. ХХ ст.
  56. Суверенізація УРСР. Народження незалежної Української держави (1990-1991 рр.).
  57. Проблеми політичного та економічного розвитку Української держави (2005-2009 рр.). Поглиблення політичної та економічної кризи в Україні протягом 2010-2013 рр.
  58. Революція гідності.
  59. Російсько-українська війна (2014-2019 рр.).
  60. 100-річчя подій Української революції (1917-1921 рр.), її історичне значення та наслідки.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті від 24.06.2021 №211. Комплексний атестаційний екзамен з історії України та археології приймається Екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету. Екзаменаційний контроль проводиться у відповідності до навчального плану. Питання, що виносяться на екзамен, складаються на основі навчальних програм.

Повнота відповідей студентів визначається та фіксується відповідно до декількох шкал оцінювання:

Оцінка за підсумкову атестацію з комплексного атестаційного екзамену є сумою балів, які здобувач вищої освіти отримує за відповіді за кожним з питань, передбачених чинною програмою.

Комплексний атестаційний екзамен проводиться в усній формі та оцінюється від 0 до 100 балів (три питання, перше та друге питання оцінюється від 0 до 35 балів та третє питання – від 0 до 30 балів).

Шкала оцінювання результатів складання атестаційних екзаменів: національна та ECTS

100 - бальна шкала	ECTS	Національна шкала	Визначення
90-100	A	Відмінно	Відмінна відповідь, виконання завдань лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	Дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	Добре	Загалом відповідь правильна, виконані завдання з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно - непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	Задовільно	Достатньо – відповідь і виконані завдання задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	Незадовільно	Незадовільна відповідь, виконані завдання не відповідають критеріям якості

Підсумкова оцінка комплексного атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань (якщо інше не визначене програмою атестаційного екзамену).

Оцінки комплексного атестаційного екзамену виставляє кожен член комісії.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За заг. ред. М. М. Мудрого. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. - 408 с.: іл.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: Хронологічний довідник / В.Ф.Верстюк, О.М. Дзюба, В.Ф.Репринцев. – Вид. друге, доповнене, доопрацьоване. – К.: Наук. думка, 2005. – 718 с.
3. Греченко В.А. Історія України. Модульний курс : Навчальний посібник для ВНЗ / В.А Греченко. – Харків: Торсінг плюс, 2009. – 384 с. (Серія «Переходимо до Болонської системи»)
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX ст. – Навч. Науково-популярне видання. – К.: Преса України, 2019. – 656 с.
5. Довідник з історії України / І.З.Підкова, Р.М.Шуст. - К.: Генеза, 2002. – 1136 с.
6. Донік О.М. Україна в складі двох імперій (Остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.). – К.: Кріон, 2011. – 248 с.
7. Донік О.М. Україна у переддень та в добу ліберальних реформ 1860 – 1870-х років. –К.: Кріон, 2012. – 240 с.
8. Енциклопедія історії України: Т. 1 – 10 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.– К.: В-во "Наукова думка", 2003-2012.
9. Скульчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К.: Laugus, 2011. – 376 с.
10. Лановик Б., Лазарович М. Економічна історія України і світу: Навч. Посібник. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Тернопіль: Джура, 2003. - 316 с.
11. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). - Т.1. З найдавніших часів до кінця XVIII ст. - К.: Видав. дім. «Альтернативи», 2003.
12. Михальчук П.А., Куций І.П. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Ч. II. Нова історія України. – Тернопіль: Астон, 2007. – 480 с.
13. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій ; пер. з англ. Романа Ключка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 496 с.
14. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.- К.: Критика, 2009. – 584 с.